

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Εισαγωγή στη Βυζαντινή Φιλολογία

Ενότητα 3: Βυζαντινή Επιστολογραφία: είδη -
χαρακτηριστικά. Συνέσιος ο Κυρηναίος: Βίος και
Έργο

Κιαπίδου Ειρήνη-Σοφία

Τμήμα Φιλολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

Οι φοιτητές θα έρθουν σε επαφή με το είδος της βυζαντινής επιστολογραφίας και θα γνωρίσουν εκ του σύνεγγυς μια επιστολή του Συνεσίου.

Περιεχόμενα ενότητας

- Επιστολογραφία: είδη και χαρακτηριστικά
- Συνέσιος Κυρήνης: Βίος & Έργο

Επιστολογραφία

Είδη και Χαρακτηριστικά

Ορισμός

- Πρόκειται για την τέχνη της συγγραφής επιστολών, η οποία στο Βυζάντιο εξυπηρετεί πρακτικές επικοινωνιακές ανάγκες, αλλά συνιστά ταυτόχρονα και ένα ιδιαίτερο ένα γραμματειακό είδος κοντά στη ρητορική. Οι επιστολές θεωρούνταν λογοτεχνικά κείμενα και διαβάζονταν μαζί με άλλα ρητορικά κείμενα στα *θέατρα*.

Πρόδρομοι-Θεωρία

- Υπήρξαν ήδη στην κλασική περίοδο οι επιστολές του Αριστοτέλη ή του Πλάτωνα και αργότερα οι επιστολές του αποστόλου Παύλου στην Καινή Διαθήκη.
- Η «θεωρία» της επιστολής, οι οδηγίες δηλαδή για τη σύνταξη μιας φιλολογικής επιστολής, ξεκίνησε από τον Φιλόστρατο ήδη τον 2^ο αιώνα μ.Χ.

Ιστορική Πορεία

- Η πρώτη άνθιση της βυζαντινής επιστολογραφίας εμφανίζεται τον 4ο αιώνα με το επιστολογραφικό corpus του αυτοκράτορα Ιουλιανού, του Λιβάνιου, του Συνέσιου και των πατέρων της Εκκλησίας.
- Αναγεννάται τον 9ο αιώνα με τις επιστολές του Θεόδωρου Στουδίτη και του Φωτίου.
- Η ακμή της επιστολογραφικής δραστηριότητας τοποθετείται τον 11ο-12ο αιώνα με τους Μιχαήλ Ψελλό, Ευστάθιο Θεσσαλονίκη, Μιχαήλ Χωνιάτη, Ιωάννη Τζέτζη.

Δημιουργία επιστολογραφικών συλλογών

Συνήθως ο αποστολέας μιας επιστολής, πριν να τη στείλει, την κατέγραφε σε ένα βιβλίο που περιείχε και άλλα γραπτά του.

Τύποι της επιστολής

- Υπηρεσιακές επιστολές
- Καθαρά ιδιωτικές επιστολές
- Φιλολογικές επιστολές
 - Διδακτικές επιστολές
 - Αφιερωματικές επιστολές-ένθετες επιστολές
 - Μιμητικές επιστολές
 - Στερεότυπες επιστολές
- Ιδιωτικές Φιλολογικές επιστολές

Χαρακτηριστικά επιστολής

- μίμηση κλασικών προτύπων
- έλλειψη προσωπικών οικειοτήτων
- μέσο επικοινωνίας και πληροφόρησης
- φιλική σχέση αποστολέα - παραλήπτη.
- επανάληψη ορισμένων μοτίβων και θεμάτων

Βίος & Έργο

Συνέσιος ο Κυρηναίος

Κωδ. Βατοπεδίου 685 (12-13 αι.). Μικρογραφία που εικονίζει τον Συνέσιο στο γραφείο του, με την επιγραφή: Ὁ ὀσιώτατος Συνέσιος ἐπίσκοπος Κυρήνης.

Πρβλ. Θεοχάρης Δετοράκης, *Βυζαντινή Φιλολογία. Τα πρόσωπα και τα κείμενα*, Ηράκλειο Κρήτης, 2003, τ. Β΄, σ. 413.

Βιογραφικά

- Μία από τις σημαντικότερες μορφές των ελληνικών και χριστιανικών γραμμάτων είναι ο Συνέσιος, επίσκοπος Κυρήνης.
- Κάτοχος κλασικής παιδείας, θαυμαστής του αρχαίου κόσμου και μαθητής της Υπατίας στην Αλεξάνδρεια → μοναδική περίπτωση επισκόπου που δεν είχε αποκηρύξει εντελώς τις νεοπλατωνικές του αντιλήψεις.
- Η εκκλησία τον ανέχθηκε έγγαμο στο επισκοπικό αξίωμα.
- Πιθανότατα θανατώθηκε το 413 κατά τη νέα βαρβαρική επιδρομή στην Κυρήνη.

Εργογραφία

- Είναι γνωστός ως κομψός ρήτορας, επιστολογράφος και ποιητής.
- Το συγγραφικό του έργο δεν είναι εκτεταμένο και σώθηκε σχεδόν ολόκληρο.
- Συνέθεσε κατά τη νεότητά του και διάφορες τραγωδίες και κωμωδίες, που όμως δεν σώθηκαν.
- Ο Φώτιος επαινεί τις επιστολές του Συνεσίου για την κομψότητα και τη χάρη τους.

Ρητορικά έργα

- Το πιο αξιόλογο ρητορικό έργο του είναι το *Περί βασιλείας*.
- Ο Συνέσιος το 399 είχε αποσταλεί από την πατρίδα του την Κυρήνη στην Κωνσταντινούπολη για να εξασφαλίσει από μέρους του αυτοκράτορα Αρκαδίου φορολογικές ελαφρύνσεις της επαρχίας του.
- Συνέταξε και απήγγειλε ενώπιον του αυτοκράτορα αυτόν τον λόγο, που χωρίς να είναι εγκωμιαστικός, αναφέρεται στις αρετές που πρέπει να κοσμούν ένα βασιλιά.
- Άλλα ρητορικά έργα είναι τα εξής: *Φαλάκρας έγκώμιον, Περί ένυπνίων κ.ά.*

Θρησκευτικοί ύμνοι

- Σώζονται δέκα ύμνοι, από τους οποίους ο τελευταίος έχει αποδειχθεί νόθος.
- Είναι γραμμένοι σε δωρική διάλεκτο και σε αρχαία προσωδιακά μέτρα.
- Οι πέντε πρώτοι ύμνοι απηχούν νεοπλατωνικές αντιλήψεις, ενώ οι τέσσερις τελευταίοι στηρίζονται αποκλειστικά σε χριστιανικά δόγματα.
- Οι Ύμνοι αποτελούν ανεπανάληπτο και μοναδικό παράδειγμα σε όλη την παράδοση της θρησκευτικής υμνογραφίας.
- Ο λόγος του είναι μεγαλοπρεπής και το ύφος υψηλό, πινδαρικό.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Αναφοράς

Το υλικό της παρουσίασης προέρχεται από τα εγχειρίδια της Βιβλιογραφίας που σας έχει προταθεί, καθώς και από σημειώσεις της διδάσκουσας.

